

בסוף דבריו שנראה שכן נקט. וע' חזון איש חו"מ יא, ז ט. וכן נקט שם לעיקר). ויש אומרים שאף בכגון מכירת חטים ושעורים פטור (ע' במאירי).
 ולשיטת הרמ"ה צריך לומר שקושית הגמרא לא היתה אלא מ'תם הזיק את הגדול' ולא מהמועד [או גם במועד, ובאופן שיש שני ניוזקין, שאז לפי טענת כל אחד מן הנזקין, ישנה הודאה שהשור השני משועבד לניזק האחר] (ע' בראב"ד וברשב"א; ש"ך פח סקט"ז. וע"ע רמב"ם וראב"ד הל' נזקי ממון ט, ט ובנו"כ ואור שמח שם).

'תנן היו הניזקין שנים אחד גדול ואחד קטן וכו' הא לא מייתי ראייה שקיל כדקאמר מזיק'. הראשונים ז"ל עמדו לבאר מהיכן משמע כן. יש מפרשים מדלא קתני 'פטור' שמשמע לגמרי, אלא 'המוציא מחברו עליו הראיה' – לומר שאינו פטור לגמרי אלא חייב ליתן דמי הקטן (עראב"ד).
 ויש מפרשים שכן מורה הלשון 'המוציא מחברו עליו הראיה' שטעון ראייה רק על מה שבא להוציא מטענת המזיק, אבל על מה שאינו בא להוציא – נוטל בלא ראייה (עתוס' ורשב"א ונמו"י). וע"ע בראב"ד ושיטמ"ק.

*

'דההוא תורא דהוה בי רב פפא... ופתקיה לנזייתא ושתי שיכרא'.

רב פפא היה מייצר שכר ומוכרו, כמובא בכמה מקומות. והיה השכר מצוי בביתו, ולא היין (ע' ב"מ סה. פסחים ק"ג. שבת קל"ט). ומצינו כמה מאמרים של רב פפא הנוגעים לשכר או לתמרים שמהם היה עשוי השכר (ע' במצוין בשבת קמ – 12 מאמרים).

דף לו

'אלא לעולם בתמין רבי עקיבא היא דאמר שותפין נינהו וטעמא דאיתנהו לתרוייהו דלא מצי מדחי ליה אבל ליתנהו לתרוייהו מצי אמר ליה זיל איתי ראייה דהאי תורא אזקך ואשלם לך'. ערש"י ותוס'. בספר תורת חיים פירש – כפי פשטות הלשון 'רבי עקיבא היא' – שלרבי ישמעאל אין הדין כן. כיון שלשיטתו בעל חוב הוא הרי יש כאן חיוב ודאי וספק בתשלומין, שמא השור שאבד הוא המזיק או שמא השור הקיים – הלכך חייב המזיק לשלם, שאין ספק מוציא מידי ודאי. לא כן לרבי עקיבא שאמר שותפים הם, אין שום 'חוב' על בעל השור אלא גוף השור שייך לניזק, הלכך כשאבד האחד אין הניזק יכול להוציא בלא ראייה.

ושמא זו גם כוונת רש"י, ומיושבת קושית הראשונים מהא דשחטו מה שעשה עשוי. וכן נראה בכוונת הרי"ד בפסקיו, שלמעלה כתב שאף לרבי ישמעאל אם מת השור פטור, ואילו כאן פירש כרש"י.

רמב"ם מכירה ס"פ כב; טש"ע חו"מ ריב, ז ט ובפוסקים שם. וע' במחנה אפרים הל' צדקה ב; שערי ישר ה, כ באורך).
 ע"ע בענינים השייכים לכאן: שו"ת אגרות משה (אה"ע ח"א קה) = אע"פ שאין מועילים הקנאה והקדש במעות שהלווה
 לאחרים, כמבואר כאן, ניתן לעשות כן בכספים המופקדים בבנק הגם שזה כהלוואה, כי מעיקרא הבנק מתחייב למסרם לכל
 אדם שנתן לו הלה את הזכות בהם. וכן מועיל בזה 'דינא דמלכותא'.
 שו"ת שבט הלוי (ח"ג קמ) = בנידון כספי צדקה שאבדו מיד הגובים ומצאם אחר, שאין בנידון זה איסור לשנות לצדקה אחרת,
 וכך העצה היעוצה לעשות בהם; גדר הבעלות של הגובים והגבאים על כספי הצדקה. (ח"ב קיט) = שינוי ממצוה למצוה.
 וראה באריכות באמת ליעקב (חלק השיעורים, עמ' ער ואילך).

דף לז

'חנן בישא תקע ליה להווא גברא... הוה ליה זוזא מכא, בעי למיתבה ליה מיניה פלגא דזוזא, לא
 הוה משתקיל ליה. תקע ליה אחרינא ויהביה נהליה'. הביאו מעשה זה ללמדנו שיש לו לניזוק לקבל
 אפילו מעות היוצאות על ידי הדחק. וכן לומר שרב הונא נקט כתנא קמא, שהתוקע לחברו נותן לו
 סלע. ושהסלע שאמר – סלע מדינה הוא. (עפ"י ראשונים).
 וערשב"א. ולכאורה משמע מדבריו שבמדה ויכול לחייבו לקבל זוזא מכא [ע"ע ביש"ש חילוקי דינים בזה], גם כשהייב לו
 חצי זוז יכול לחייבו לקבל זוזא מכא והלה יחזיר לו העודף. וצריך עיון.

'שור שהוא מועד למינו... לשאינו מינו'. פירוש 'מינו' – מין מסוים שאליו הוא מועד. או אולי הפירוש
 כפשוטו – לשוורים כמותו, ודברו חכמים בהווה שהוא רגיל אתם ולא עם אחרים, אך הוא הדין במועד
 ליגח כל בעל-חיים ממין אחד. (וכעין שפרש במגיד משנה (נזקי ממון ו,ח) דברי הירושלמי על מועד
 לשבתות, שדברו במצוי יותר, אך הוא הדין לשאר ימים).

'ורב זביד אמר לך רישא לענין חזרה...'. פירוש, הבבא העוסקת באדם ובהמה. אבל רישא דרישא
 נצרכת לגופה ולא שמענו בה דין חזרה.

'אמר רב אשי תא שמע... אמר רב ינאי מרישא נמי'. נראה שצריך לומר 'רבינא'. וכ"ה ברא"ה.

'נגח שור חמור וגמל, נעשה מועד לכל' – לכל הבהמות, אך לא לאדם.
 ואם נגח שור חמור ואדם – נחלקו הראשונים אם נעשה מועד לאדם או אינו נעשה לו מועד עד שיגח
 את האדם שלש נגיחות. (ע' תוס' ותור"פ לעיל ב: נמוקי יוסף כאן).
 ואם נגח שור שור וחמור – הרי הוא מועד לשני מינים אלו (כן מבואר ברא"ה. וכן הוכיח הרש"ש מבדיקת תפלין,
 שנים של יד ואחד של ראש – עירובין צז. ומהמשך דבריו משמע שגם אם יגח שור שלישי אחר נגיחת החמור, ימשך להיות
 מועד לשוורים ולהמורים. וצ"ע). ורעק"א (בגליון השו"ע יו"ד קפט) נקט שאינו מועד כלל, שהרי אין כאן שלשה
 מינים להחזיקו במועדו, וגם בכל מין אין שלש נגיחות, הלכך תולים אותן במקרים.

'ראה שור נגח חמור לא נגח סוס נגח גמל לא נגח... נעשה מועד לסירוגין לכל'. מהרמב"ם (נזקי
 ממון ו,י) נראה שמפרש 'לכל' – לכל שלשת המינים שנגח ולא לשאר מינים (ודלא כרש"י ושר"ד).